

механічним транслятором цінностей мистецтва в життя. І тоді «техніка емоційного підсилення» зможе перетворитися в техніку естетичного піднесення учнів.

Список використаних джерел

1. Гете, Йоганн Вольфганг (2013). *Фауст*. Київ: Видавництво Жупанського. 629.
2. Гоголь, Н. В. (1977). *Собрание сочинений*. Москва: Художественная литература. Т. 1. 36-61.
3. Комаровська, О. А., Миропольська, Н. Є., Ничкало, С. А, & Руденко, І. В. (2018). *Мистецтво (10-11 класи)*. Харків: Ранок. 192.
4. Миропольська, Н. Є. (2021). Художні цінності в життєвому просторі старшокласників: до постановки проблеми. *Мистецтво та освіта*, 1, 48-52.
5. *Мистецтво. Матеріали для занять. 10-11 класи*. (2019). Київ: Шкільний світ. 120.
6. *Энциклопедия колдовства и демонологии*. (1996). Москва: Локид. 560.

О.Л. Морін
м. Київ

ВРАХУВАННЯ ВИМОГ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ

У статті висвітлено вимоги сучасного ринку праці до людини, які вимагають врахування при створенні педагогічної технології формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів. Це створює сприятливі умови для підготовки випускників закладів загальної середньої освіти до професійного самовизначення та життєвої самореалізації, формування в них компетентності у побудові і реалізації індивідуальної освітньої та професійної траєкторії, загалом підготовки до майбутньої трудової діяльності.

Ключові слова: *вимоги до фахівця на сучасному ринку праці, ключові компетентності, професійно-ціннісні орієнтації учнів, сучасний ринок праці.*

Конкурентоздатність людини на ринку праці завжди вимагала від неї високого рівня володіння відповідними вміннями і навичками як вільного носія професійних послуг. Трансформація суспільних і економічних відносин, які відбуваються в Україні призводять до значних структурних змін на ринку праці. Однак ця вимога залишається незмінною та суттєво впливає на систему професійно-ціннісних орієнтацій людини.

Нами окреслено найголовніші вимоги сучасного ринку праці, які вимагають врахування в процесі формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів.

У розвинутих країнах світу освічена людина є символом інноваційного суспільного середовища, а економіка базується на її знаннях. Набуті

громадянами у результаті навчання та професійної освіти знання, стають надбанням усього суспільства. Чим вищий рівень освіти працівника, тим вищий ступінь і результативність його професійної активності, гарантія працевлаштування та достойної оплати праці (Мушинські, 2014, с. 141-146).

Водночас поширення новітніх технологій у всіх галузях економіки зумовлюють зміни у структурі попиту на ринку праці. Зменшується кількість робітників, які здобували професійну кваліфікацію переважно у процесі праці, натомість збільшується кількість працевлаштованих працівників неробітничих професій. Вони здобувають освіту протягом тривалого процесу навчання, але характер виконуваної ними роботи вимагає підвищення кваліфікації і якості знань упродовж всього життя.

Зростає середній рівень освіти, який все частіше стає мінімальним критерієм виходу потенційного працівника на ринок праці, особливо щодо високооплачуваних та соціально престижних професій. Зміщення попиту на ринку праці в бік кваліфікованих високоосвічених працівників є однією з найбільш виразних ознак переходу до економіки, яка будується на основі знань. Сучасний ринок праці динамічний, змінний, гнучкий, глобальний і залежить вирішальною мірою від працедавця. Це позначається на вимогах до потенційних працівників і свідчить, що професія не є незалежною змінною, яку людина отримує раз назавжди (Мушинські, 2014, с. 141-146).

Сучасний ринок праці змушує працівників мислити про кар'єру креативно, виявляючи в процесі її побудови ініціативність і самостійність. Для тих, хто намагається отримати перспективну і високооплачувану роботу є неприпустимим пасивне очікування на сприятливі умови чи сподівання на те, що їхньою кар'єрою будуть займатися інші. Учнівська молодь ще під час навчання у закладах загальної середньої освіти, має розуміти, що відповідальність за проектування власного шляху професійного розвитку несе кожен особисто (Мушинські, 2014, с. 141-146).

Особливу увагу працедавці насамперед звертають на «м'які компетенції», тобто на комунікативні здібності, уміння організовувати власну діяльність,

самостійність, уміння працювати у команді, креативність. Вузька спеціальна освіта претендента на зайняття робочого місця переходить на другий план. Успіх претендента на певну посаду, великою мірою визначає його мотивація до подальшого розвитку, а не тільки досвід у певній професійній сфері (Мушинські, 2014, с. 141-146).

Реалії сучасного ринку праці засвідчують, що вузька спеціальна освіта претендента на зайняття робочого місця переходить на другий план. Конкурентоздатність людини визначають ґрунтовні знання, що мають чітко виражений інтелектуальний, інноваційний і загальнокультурний характер. Знання є на сьогодні єдиним джерелом довготривалої стійкої конкурентної переваги, оскільки найкращим чином засвідчують кваліфікацію фахівця. Роботодавці зацікавлені у працівниках, які вміють думати самостійно та вирішувати різноманітні проблеми, тобто застосовувати знання, отримані в процесі навчання; володіють критичним та творчим мисленням (сформованими у процесі навчання); прагнуть здобувати нові знання, тобто здатні до самоосвіти та саморозвитку (Занина, & Меньшикова, 2003).

Більшість нових професій вимагають високої кваліфікації, загалом нового підходу людини до роботи, здібностей до оволодіння і застосування теоретичних та аналітичних знань, прагнення до нових знань, підвищення кваліфікації, наявності навики постійного навчання.

В умовах сучасного ринку праці людина постає активним суб'єктом, який вільно і активно розпоряджається своїм головним капіталом – здобутою кваліфікацією. Нині для значної частини працездатного населення України, особливо для молоді, непросто перебороти психологічний бар'єр переходу з позиції найманого державного працівника до умов, коли самому слід шукати на ринку праці високооплачувану роботу.

Професійна освіта в Україні побудована на основі компетентнісного підходу, який найкраще відповідає умовам сучасного ринку праці, оскільки передбачає орієнтацію на формування в учнів затребуваних на ньому ключових компетенцій. Означені компетенції є опосередкованим результатом навчання, а

кінцевим результатом є сама професійна діяльність (Ткачук, 2017, с. 266-270).

Компетентність – це характеристика, що дається людині унаслідок оцінки ефективності її дій, спрямованих на вирішення певного кола значущих для даного співтовариства завдань, це свого роду соціальне визнання. У переліку компетентностей необхідно виділити ключові і професійні компетентності.

Ключові компетентності мають надпрофесійний характер і необхідні в будь-якій сфері діяльності:

- когнітивна (пізнавальна) – здатність самостійно вчитися, прагнення до пошуку інформації для навчальних цілей;

- соціально-психологічна – встановлення нормальних взаємин з людьми, здібність до роботи в колективі, співпраці, критиці і самокритиці;

- соціально-організаційна (управлінська) – здатність ухвалювати організаційні рішення, визначати цілі організації, навички самоконтролю;

- інформаційно-комп'ютерна – здатність отримувати, систематизувати, аналізувати і передавати інформацію, уміння інтерпретувати і узагальнювати її, використовувати Інтернет;

- креативна – здібність до творчості, уміння ставити і вирішувати нестандартні завдання, вести дослідну роботу;

- комунікативна – інтерес до людей, здатність адекватно сприймати усну мову, володіти монологічним і діалогічним мовленням, брати участь в неформальному спілкуванні, вести ділові переговори, наради, дискусії;

- компетентність у збереженні особистого здоров'я – уміння реалізувати здоровий спосіб життя, проявляти відповідальність за здоров'я інших, здібність до фізичного, духовно-етичного розвитку, свобода від залежностей (Ткачук, 2017, с. 266-270).

Професійна компетентність включає систему знань, умінь, навичок і здібностей, що дозволяють фахівцям кваліфіковано орієнтуватися у сфері професійної діяльності, а також якості осіб, що надають їм можливість успішно вирішувати певний клас професійних завдань. В умовах ринкової економіки окрім перерахованих вимог до особи сучасного фахівця затребуваними є такі

якості, як:

- здатність ухвалювати правильні рішення; персональна відповідальність; здатність до спільної роботи заради досягнення мети;

- здатність спонукати інших людей працювати спільно заради досягнення поставленої мети;

- прагнення до суб'єктивної оцінки особового потенціалу співробітників;

- готовність надавати іншим людям можливість самостійно ухвалювати рішення;

- здатність вирішувати конфлікти; здатність ефективно працювати як підлеглий (Ткачук, 2017, с. 266-270).

Таким чином, основні вимоги до фахівця на сучасному ринку праці в Україні можна сформулювати наступним чином (Ковальчук, 2003):

1. Особистісні риси (задатки, здібності, навички, уміння):

- інтелектуальні риси: загальна освіченість, аналітичне мислення, наявність власної думки, гнучкість розуму, здатність до сприйняття нового, до навчання, винахідливість, уміння бачити проблему, прагнення до самовдосконалення, тощо;

- навички міжособистісної комунікації: моральність, доброзичливість, повага до співрозмовника, готовність до взаємодії, уміння ставити запитання, вміння висловлювати власну думку як усно так і письмово; уміння зрозуміло подавати отриману інформацію, тощо;

- ділові якості: працьовитість, відповідальність, дисциплінованість, цілеспрямованість, наполегливість, ініціативність, порядність, відданість, швидка реакція на проблеми, воля, самоконтроль, тощо.

2. Спеціальні професійні якості (компетентності):

- сприйняття корпоративної культури: визнання цінностей інших людей, терпимість до відмінностей, уміння працювати в команді, визнання загальних інтересів колективу, здатність до компромісу, стриманість, уміння підкорятися, тощо;

- специфічні для певного виду діяльності: знання ринкової ситуації та

тенденцій розвитку певної сфери, спеціальні знання, прагнення до постійного їх вдосконалення, тощо;

- «вузлові» компетентності: володіння комп'ютерною технікою, інформаційними технологіями, техніка організації бізнесу, планування, прийняття рішень, а також супутні знання, як то, знання іноземної мови, вміння керувати автомобілем, тощо.

Означене вище актуалізує необхідність врахування вимог сучасного ринку праці до людини при створенні педагогічної технології формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів, що сприятиме створенню сприятливих умов для підготовки випускників закладів загальної середньої освіти до професійного самовизначення та життєвої самореалізації, формування в них компетентності у побудові і реалізації індивідуальної освітньої та професійної траєкторії, загалом підготовки до майбутньої трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Занина, Л., Меньшикова, Н. (2003). *Основы педагогического мастерства*. Ростов н/Д.: Феникс.
2. Ковальчук, Г. (2003). *Активізація навчання в економічній освіті*. Взято з <https://readbookz.net/books/220.html>
3. Мушинські, А. (2014). Вимоги сучасного ринку праці до професійних та особистісних якостей фахівців у контексті їх безперервної освіти в Польщі. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка, 3. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_3_25
4. Ткачук, С. (2017). Актуальні проблеми та перспективи розвитку професійної освіти в умовах ринку праці. *Вісник ЖДУ імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2017_2_49

В.Б. Нечерда
м. Київ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА ЗАСОБАМИ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «МІЖНАРОДНА ШКОЛА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ»

У статті розглянуто проблему соціальної успішності й наголошено на доцільності соціального партнерства закладів загальної середньої освіти й недержавних громадських організацій у формуванні соціально успішної особистості старшокласника. В центрі уваги – виховний ресурс Міжнародної школи рівних можливостей.

Ключові слова: успіх, соціальна успішність, соціальне партнерство, старшокласники, громадська організація, проект.